

BOSANSKI
KULTURNI KRUG

**NAUČNA KONFERENCIJA
NEMATERIJALNA KULTURNA BAŠTINA
TRAVNIKA I OKOLINE**

Travnik, 11 - 12. marta 2022.

NAUČNA KONFERENCIJA

**NEMATERIJALNA KULTURNA BAŠTINA
TRAVNIKA I OKOLINE**

Zbornik sažetaka

Travnik, 11 - 12. marta 2022. godine

OSNOVNI CILJEVI KONFERENCIJE

Moderno doba koje živimo i kojem svjedočimo, ubrzano kao ni jedan period prije njega, ruši ranije društvene sisteme i norme, a s njima i znanja i vještine, i tradicije i običaje njegovane stoljećima. Opća globalizacija Svijeta, podstaknuta informatičkom revolucijom, snažno udaljava pripadnike mlade generacije od načina života njihovih roditelja, a pogotovo djedova i još starijih generacija. Čak i ono stanovništvo koje ne odseli, nego ostanu na rodnoj grudi, postaju potpuno alijenizirani od „starog načina života“. Pored svih pogodnosti koje nudi moderno bivstvovanje, ipak, njime se gubi veliko bogatstvo i ogromna količina znanja koje se prenosilo s koljena na koljeno kroz ranije generacije. Riječ je o najrazličitijim običajima, znanjima, oblicima igre i zabave, pa čak i zanatima ili sličnim oblicima poslova koji traže obuku, odnosno o svemu onome što nazivamo nematerijalnom kulturnom baštinom. Budući da su takve vještine uglavnom bile sačuvane u ruralnim predjelima, čija je depopulacija iznimno brza i masovna, samim time one su rijetko zapisivane te jedna po jedna nestaju iz sjećanja našeg prostora i naroda na njemu. Iz tog razloga su Bosanski kulturni krug i Zavičajni muzej Travnik, kao jedan oblik borbe i nastojanja da se sačuvaju barem neki oblici nematerijalne kulturne baštine, inicirali održavanje Naučne konferencije, čiji je osnovni cilj okupljanje naučnika i stručnjaka koji se bave proučavanjem nematerijalne kulturne baštine, koji će svojim izlaganjima i pisanim radovima ostaviti trajan trag budućim generacijama, te na taj način, produljiti njihovu egzistenciju.

UČESNICI KONFERENCIJE

- [AKŠAMIJA, Ammar, MA](#)
(Arhitektonski fakultet, Univerzitet u Sarajevu)
- [ALIĆ, Elmedina, magistrica lingvističkih nauka](#)
(Mješovita srednja škola „Travnik“, Travnik)
- [BAJIĆ, Svetlana, diplomirana etnologinja](#)
(Zemaljski muzej Bosne i Hercegovine, Sarajevo)
- [prof. dr. CHABBOUH–AKŠAMIJA, Lemja](#)
(Arhitektonski fakultet, Univerzitet u Sarajevu)
- [doc. dr. DAUTOVIĆ, Dženan](#)
(Zavičajni muzej Travnik /Filozofski fakultet, Univerzitet u Tuzli)
- [dr. sc. DAUTOVIĆ, Ferid](#)
(Institut za islamsku tradiciju Bošnjaka, Sarajevo)
- [doc. dr. DERVIŠEVIĆ, Haris](#)
(Filozofski fakultet, Univerzitet u Sarajevu)
- [dr. sc. DURANOVIĆ, Elvir](#)
(Institut za islamsku tradiciju Bošnjaka, Sarajevo)
- [dr. sc. EFENDIĆ, Nirha](#)
(Zemaljski muzej Bosne i Hercegovine, Sarajevo)
- [FILIPOVIĆ, Marica, diplomirana etnologinja](#)
(Zemaljski muzej Bosne i Hercegovine, Sarajevo)
- [prof. dr. HADŽIMEJLIĆ, Ćazim](#)
(Akademija likovnih umjetnosti, Univerzitet u Sarajevu)
- [HAMZAKADIĆ, Ajla, MA latinskog jezika i bibliotekarstva](#)
(Srednja mješovita škola „Zijah Dizdarević“, Fojnica)
- [JUHIĆ, Harisa, studentica](#)
(Mješovita srednja škola Busovača, Busovača)
- [KOVAČEVIĆ, Goran, diplomirani inženjer informatike](#)
(Omladinsko udruženje AXIOM, Istočno Novo Sarajevo)

- [dr. sc. KUJUNDŽIĆ, Enes](#)
(nezavisni istraživač)
- [LEDIĆ, Sanja, magistrica lingvistike](#)
(Katolički školski centar „Petar Barbarić“, Travnik)
- [LIČANIN, Slobodan, viši lovni tehničar](#)
(Bosanski kulturni krug, Travnik)
- [dr. sc. MARTIĆ, Zvonko](#)
(Samostan – duhovni centar „Karmel sv. Ilije“, Tomislavgrad)
- [MASLIĆ, Fatima, diplomirana historičarka umjetnosti](#)
(Zavičajni muzej Travnik)
- [MASLO, Amer, MA historije](#)
(Orientalni institut, Univerzitet u Sarajevu)
- [prof. dr. OMANIĆ, Ajnija](#)
(Udruženje specijalista javno–zdravstvenih disciplina Federacije Bosne i Hercegovine, Sarajevo)
- [doc. dr. RABIĆ, Nedim](#)
(Institut za historiju Univerzitet u Sarajevu
Filozofski fakultet, Univerzitet u Tuzli)
- [RAJIĆ, Tomislav, diplomirani pravnik](#)
IFG „Sloga“, Guča Gora
- [dr. sc. SALKIĆ, Alen](#)
(Veterinarska stanica „Dr. Salkić“, Travnik)
- [SERDAREVIĆ, Mevlida, diplomirana pravica](#)
(Asocijacija za interkulturene aktivnosti i spašavanje naslijeđa AISN, Sarajevo)
- [dr. sc. SMAJOVIĆ, Amila](#)
(Udruženje likovnih umjetnika primijenjenih umjetnosti BiH)
- [ŠKRGO, Enes, viši kustos](#)
(Zavičajni muzej Travnik)
- [prof. dr. VALJAN, Velimir](#)
(Katolički bogoslovni fakultet, Sveučilište u Zagrebu)

PROGRAM KONFERENCIJE

I. DAN (petak, 11. 3. 2022.)

11.30–12.30	dolazak učesnika i registracija
13.00–14.00	Emitiranje dokumentarnog filma: „Skrivena ljepota – nematerijalna baština“ Svečano otvaranje Konferencije: - Fatima Maslić, direktorica Zavičajnog muzeja Travnik - Dženan Dautović, predsjednik UG “Bosanski kulturni krug” - Bojan Domić, ministar obrazovanja, nauke, mladih, kulture i sporta SBK - Kenan Dautović, načelnik općine Travnik
14.00–14.45	I sesija: Institucionalni okviri zaštite Nematerijalne kulturne baštine (moderator: Amila Smajović)
14.00–14.15	Lemja CHABBOUH-AKŠAMIJA i Ammar AKŠAMIJA „Tradicija kao nosioc poruke nematerijalne baštine“
14.15–14.30	Fatima MASLIĆ „Djelovanje Zavičajnog muzeja Travnik na obradi, spašavanju i oživljavanju elemenata nematerijalne kulturne baštine travničkog kraja“.
14.30–14.45	Velimir VALJAN „Zdravstvena djelatnost bosanskih franjevaca – s posebnim osvrtom na gučegorske Ljekaruše“
14.45–15.00	Enes KUJUNDŽIĆ „Četvrt stoljeća od prijema BiH u UNESCO: Aspekti nematerijalne i dokumentarne kulturne baštine“.
15.00–15.20	Diskusija

15.20–16.30	Zajednički ručak
16.30–18.00	II sesija: Religijski tragovi nematerijalne baštine (moderator: Elmedina Alić)
16.30–16.45	Elvir DURANOVIĆ „Tipovi dovišta na području Travnika“
16.45–17.00	Zvonko MARTIĆ „Religijska praksa kao baština – Kalvarija u Malom Mošunju, u okolici Viteza“
17.00–17.15	Ćazim HADŽIMEJLIĆ „Tri značajne ličnosti iz 19.st za tesavvufsku znanost u Travniku“
17.15–17.30	Dženan DAUTOVIĆ „Religijski toponimi kao izvor za srednjovjekovnu prošlost župe Lašve“
17.30–18.00	Diskusija
18.00–18.30	pauza za kafu
18.30–19.15	promocija knjiga Mevlide Serdarević

II. DAN
(subota, 12. 3. 2022.)

10.00-11.35	III sesija: Književno-lingvistički tragovi nematerijalne baštine (moderator: Enes Škrgeo)
10.00-10.15	Ferid DAUTOVIĆ „Medžmua Husein-ef. Husića iz Travnika“
10.15-10.30	Nedim RABIĆ i Amer MASLO „Travnik u kasnoosmanskome periodu: tradicije i običaji stanovništva zabilježene u putopisnoj literaturi“
10.30-10.45	Nirha EFENDIĆ „Prelamanje zbilje pjesnika u nekim usmenim lirskim oblicima i njihov odjek u Andrićevoj prozi“
10.45-11.00	Elmedina Alić „Gramatičke i leksičke odlike govora Travnika s kraja XIX stoljeća“
11.00-11.15	Sanja LEDIĆ „Ikavizam kao dijalektalna odlika govora Travnika“
11.15-11.35	Diskusija
11.20-11.40	pauza za kafu

11.40-13.15	IV sesija: Tradicija kao oblik nematerijalne baštine I (moderator: Dženan Dautović)
11.40-11.55	Svetlana BAJIĆ i Marica FILIPOVIĆ „Proljećni praznici“
11.55-12.10	Harisa JUHIĆ „Crtice iz prošlosti o teferičima i zabavi“
12.10-12.25	Tomislav RAJIĆ „Gučanski (gučogorski) Vrabac“
12.25-12.40	Mevlida SERDAREVIĆ „Crtice o nekim porodičnim predanjima vezano za Travnik“
12.40-12.55	Ajla HAMZAKADIĆ „Živa baština u Bosni i Hercegovini na primjeru Ajvatovice“
12.55-13.15	diskusija

13.15-14.15	Zajednički ručak
--------------------	-------------------------

14.15-15.35	V sesija: Umjetnost i vještine kao elementi nematerijalne baštine (moderator: Fatima Maslić)
14.15-14.30	Haris DERVIŠEVIĆ „Kaligrafska tradicija Travnika“
14.30-14.45	Amila SMAJOVIĆ „Geometrijski motivi na bosanskim ćilimima iz kolekcije Zavičajnog muzeja u Travniku“
14.45-15.00	Enes ŠKRGO „Tradicionalna vještina izrade ribarskih mušica u Travniku“
15.00-15.15	Goran KOVAČEVIĆ „Narodna nošnja Srba na Vlašiću krajem 20. i početkom 21. vijeka“
15.15-15.35	diskusija

15.35-15.55	pauza za kafu
15.55-17.00	VI sesija: Tradicija kao oblik nematerijalne baštine II (moderator: Nedim Rabić)
15.55-16.10	Ajnija OMANIĆ „Pušenje nargile, davno izgubljeni običaj ponovo na djelu“
16.10-16.25	Alen SALKIĆ „Travnik – grad autohtonih pasmina Bosne i Hercegovine“
16.25-16.40	Slobodan LIČANIN „Običaji u lovstvu na području bosne i hercegovine, s posebnim osvrtom na područje Travnika“
16.40-17.00	diskusija

[Elmedina Alić](#)

Mješovita srednja škola „Travnik“, Travnik
alic.elmedina@yahoo.com

Gramatičke i leksičke odlike govora Travnika s kraja XIX. stoljeća

O travničkom govoru s kraja XIX. stoljeća malo je podataka. Najviše podataka nudi devet upitnika iz ankete Pitanja o govoru prostoga naroda Zemaljskog muzeja u Sarajevu (Anketa 1897). Građa iz ovih upitnika, iako dragocjena za dijalektologiju centralnobosanskog područja, do danas nije cjelovito predstavljena i obrađena.

Usporedbom podataka o govoru Travnika i okolice krajem XIX. st. i podataka s kraja XX. st. želi se steći uvid u promjene nastale u ovom centralnobosanskom poddijalektu ikavskog novoštokavskog (zapadnog) dijalekta.

Podaci iz 1897., kao i oni s kraja dvadesetog stoljeća (Monografski opis govora u dolini rijeke Lašve krajem XX. stoljeća, Valjevac 2002: 25–290), potvrđuju da je govor Travnika ikavski, šćakavski, novoštokavski, sa stabilnim četveroakcenatskim sistemom. U rasponu od sto godina uočava se uzmicanje pojedinih dijalekatskih crta, odnosno povlačenje arhaičnijeg govornog tipa pred standardnojezičkim oblicima. Te su promjene očite na fonetsko-fonološkom, morfološkom i sintaksičkom nivou, kao i u leksici. Detaljan opis osobina travničkog govora krajem XIX. stoljeća na fonetsko-fonološkom nivou predočen je u radu pod nazivom Govor Travnika krajem XIX stoljeća: Fonetsko-fonološke osobenosti.

Cilj ovoga rada jeste opisati osobine travničkog govora krajem XIX. stoljeća na morfološkom, sintaksičkom i leksičkom nivou, a potom usporediti govor Travnika s kraja XIX. stoljeća s današnjim govorom Travnika i okolice. Na taj način će građa iz devet upitnika ankete Pitanja o govoru prostoga naroda biti cjelovito obrađena i predstavljena naučnoj javnosti.

Bez podataka iz ankete Pitanja o govoru prostoga naroda nemoguće je sagledati mijene kroz koje je u posljednjih stotinu i dvadeset godina prošao ikavskošćakavski govor Travnika i okolice.

Svetlana Bajić – Marica Filipović

Zemaljski muzej Bosne i Hercegovine

bajicsvetlana@hotmail.com – marica_filipovic@yahoo.com

Proljetni praznici

(Sultan Mevlud, 21. marta; Jurjevo, 23. travnja; Đurđevdan, 6. maja)

Obilježavanje Sultan Mevluda, Jurjeva i Đurđevdana na području Bosne i Hercegovine pripada ciklusu proljetnih zemljoradničko-stočarskih običaja kojima se simbolično obilježava početak nove gospodarske godine, kada se priroda budi i započinje novi životni ciklus.

U prošlosti je to bilo vrijeme unajmljivanja novih pomoćnih radnika i pastira; vrijeme svečanog smjenjivanja glavne stopanjičice i postavljanja nove. Obavljane su radnje s ciljem obezbjeđenja plodnosti polja, te zdravlja i plodnosti ljudi i stoke.

Obilježavanje proljetnih običaja prakticirano je i zabilježeno na cijelom prostoru Bosne i Hercegovine, kako tokom 20. stoljeća, tako i početkom 21. stoljeća: Zenica, Travnik, Donji Vakuf, Sarajevo, Tešanj, Mala Brijestnica, Tuzla, Usora, Žepa, Gračanica, Kladanj, Blagaj, Široki Brijeg, Drežnica, Visoko, Prusac, Jajce, Kraljeva Sutjeska, Janj, Cazin itd.

S obzirom na to da je krajem 20. stoljeća došlo do velikih demografskih promjena (raseljavanje i iseljavanje stanovništva), značajnu ulogu u oživljavanju i održavanju proljetnih običaja danas imaju kulturno-umjetnička društva, ali i lokalne zajednice.

Običaji u vezi s obilježavanjem prvog dana proljeća, 21. marta, odnosno početkom nove, lunarne, perzijske godine (Sultan Nevroz) održavaju se u Srednjoj Bosni na području Lašvanske doline i doline rijeke Bosne. Najpoznatiji su Sultan Mevlud u Donjem Vakufu i Čimburijada u Zenici, odnosno Kajganijada u Travniku i dolini Lašve.

[Lemja Chabbouh Akšamija - Ammar Akšamija](#)

Arhitektonski fakultet UNSA

lemjaaksamija@yahoo.com

Tradicija kao nosilac poruke nematerijalne baštine

Analizirati materijalnu i nematerijalnu baštinu, a zanemariti tradiciju kao element koji postaje nosilac kodne vrijednosti koja određuje baštinu (i materijalnu i nematerijalnu) značilo bi blasfemiju prema baštini. Tradicija je jednako važna za graditeljsko naslijeđe, kao i za nematerijalno naslijeđe.

Govoriti o duhu mjesta, koji je značajan činilac graditeljskog naslijeđa, znači razumjeti onaj nevidljivi, ali prisutni tradicijski kod koji uvjetuje oblikovanje prostora, historijsku slojevitost i, svakako, i ambijentalnost i uvezanost pojedinačnih vrijednosti u cjelinu. Analizom strukture grada Travnika kroz vremenski okvir, utvrdili smo da postojanje srednjovjekovne utvrde rezultira i postojanje podgrađa, što smo prepoznali u naselju / mahali Osoje. Argumentacija za ovu tezu je, između ostalog, i forma tradicionalne kuće koja više odgovara ruralnom graditeljstvu, nego urbanoj gradnji. Blizina i položaj u odnosu na srednjovjekovnu utvrdu to svakako potvrđuju. Osmanskim osvajanjem i pojavom novog tipa grada ovo podgrađe postaje dio gradske cjeline kao mahala, a komunikacije koje se tada grade svakako inkorporiraju Osoje u gradsku cjelinu.

Kroz daljnju historijsku slojevitost u austrougarskom periodu svijest o tradiciji ne jenjava. Tako se nakon požara u istočnom dijelu, koji se naziva Varoš, grade novi objekti, uključujući i sakralne objekte, koji pomjeraju granice izvornosti i autentičnosti, pa izgorjeli objekti postaju samo čuvari prostora, a na njihovu mjestu se grade objekti s novom tradicionalnom vrijednošću i od novih materijala, s jasnim ciljem da izazovu promjenu duha mjesta. U tom periodu dolazi i do stanovite dihotomije grada koji biva presječen željezničkom prugom i cestom, mada ništa od toga ne narušava granice grada koje su puno ranije postavljene. Sve što je kroz historiju zabilježeno, u današnjem trenutku velikih i nemilosrdnih globalnih promjena ne bi smjelo narušiti integritet i identitet prostora i pobrisati neke od historijskih slojeva koji u svojoj viševjekovnoj historijskoj tradiciji baštine tradicionalni duh mjesta.

Dženan Dautović

Zavičajni muzej Travnik / Filozofski fakultet, Univerzitet u Tuzli
dzenandautovic@gmail.com

Religijski toponimi kao izvor za srednjovjekovnu prošlost župe Lašve

Toponimi su vrijedan izvor podataka o prošlosti, i to onih podataka koji se najčešće ne mogu pronaći u drugim izvorima, no, ujedno su u ranijim istraživanjima veoma rijetko korišteni, ponekad, čak, i potpuno zapostavljeni. Pored drugih, tradicionalnijih oblika nema-terijalne kulturne baštine, već neko vrijeme ravnopravan status s njima ima i izučavanje toponima kao posebnog traga prošlosti, koji se, također, sve brže i sustavnije gubi iz sjećanja i pamćenja novih generacija. Cilj ovog izlaganja i budućeg rada jeste da se na jednom mjestu koncentriraju toponimi s nešto šireg područja travničke općine, koji se na određeni način mogu dovesti u vezu s religijskim prilikama tokom postojanja srednjovjekovne bosanske države. Budući da je gotovo nemoguće i približno tačno datirati vrijeme nastanka pojedinih toponima, bit će primijenjeni svi mehanizmi kontrole i provjere podataka, no, dobijena materija će biti podijeljena na toponime koji se mogu povezati s Crkvom bosanskom, toponime porijeklom bliže katoličkoj, tj. franjevačkoj provenijenciji, hagiotoponime i sl. Krajnji rezultat istraživanja trebao bi biti sticanje informacija o vjerskom životu na prostoru srednjovjekovne župe Lašve, koje se ne mogu dobiti iz drugih izvora te, na taj način, pokušati ostvariti bolje poznavanje ovog segmenta naše prošlosti. Osnovni materijal iz kojega će biti crpljeni podaci jesu mape i karte travničkog područja, informacije iz katastra Općine Travnik, podaci iz ranijih historiografskih djela itd.

[Ferid Dautović](#)

Institut za islamsku tradiciju Bošnjaka, Sarajevo
dautovic@iitb.ba

Medžmua Husein ef. Husića iz Travnika

Husein ef. Husić potječe iz jedne ugledne, imućne, bošnjačke tradicionalne porodice u kojoj se brinulo o islamskim propisima i čuvala islamska tradicija. Poznato je bilo da je Husein ef. Husić volio knjigu te da je često čitao knjige i štampu. Brinuo se i za informiranost svojih džematlija te vodio računa da se Islamske informativne novine Preporod dostavljaju u zabačenije džemate podno Vlašića, kako bi informacije o islamu i islamskom svijetu dolazile i do njih. Prema svjedočenju A. Babića, Husein-ef. je imao bogatu i raznovrsnu biblioteku koju je nakon povratka s hadža obogatio brojnim knjigama na arapskom jeziku. Iza sebe nije ostavio pisana djela, ali je ostavio kompilaciju hutbi na arebici, koje je zapisivao u svoju Medžmu'u. Ovaj rukopis predstavlja značajan dokument o radu imama u vrijeme socijalističke Jugoslavije i o problemima s kojima se u to teško vrijeme susretao. Posebna vrijednost ove Medžmu'e jeste u činjenici da predstavlja jedan od posljednjih spomenika alhamijado književnosti na bosanskom jeziku.

[Haris Dervišević](#)

Filozofski fakultet, Univerzitet u Sarajevu
haris.dervisevic@ff.unsa.ba

Kaligrafska tradicija Travnika

Premda nedostaju pouzdana historijska vrela, može se pretpostaviti da se već u ranom osmanskome razdoblju, uporedo s islamskom arhitekturom, u Travniku razvijala islamska kaligrafija. Ipak, značajniji polet primjetan je tek s kraja 17. odnosno s početka 18. stoljeća, kada Travnik biva sjedište Bosanskog ejaleta. Upravo je bosanski vezir Elči Ibrahim-paša prvi kaligraf za kojeg znamo da je djelovao u Travniku. Ibrahim-paša je autor najstarije sačuvane levhe u Bosni i Hercegovini koja je datirana u 1698/99. godinu. Nekoliko decenija poslije, iz kruga državnih službenika, javlja se

ime Ahmed ćehaja, koji je autor deset vrijednih i interesantnih kaligrafskih kompozicija. Radovi Ahmeda ćehaje danas se čuvaju u Zavičajnom muzeju u Travniku, Gazi Husrev-begovoj biblioteci i Turbetu šejha Ilhamije u Travniku. Tokom fin de siècle, među najistaknutijim porodicama Travnika, bila je porodica Korkut. Najvjerovatnije je da je rodonačelnik travničkih Korkuta šejh Muhamed Derviš prenio ljubav prema kaligrafiji na svoje potomke, tj. na svoga sina Muhameda Hazim ef. Korkuta. Zahvaljujući porodici Korkut i njihovom kaligrafskom djelovanju, Travnik je, uz Sarajevo i Fojnicu, bio značajan centar kaligrafske djelatnosti na prijelazu stoljeća. U ovom radu će se, osim biografskih podataka, nastojali estetski valorizirati sačuvana djela kaligrafa Travnika te, ujedno, ukazati na njihov značaj u cjelokupnom kaligrafskom naslijeđu Bosne i Hercegovine.

[Elvir Duranović](#)

Institut za islamsku tradiciju Bošnjaka

duranovic@iitb.ba

Tipovi dovišta na području Travnika

Dovište je mjesto izvan vjerskih ustanova, obično u prirodi, koje u tačno određeno vrijeme ili prema potrebi posjećuju muslimani u Bosni i Hercegovini, pojedinačno i u grupama, predvođeni svojim vjerskim autoritetima, ili bez njih, i tu, sami ili zajednički, mole Boga za svoje i potrebe drugih. Postoji nekoliko tipova dovišta u našoj zemlji. To su: a) dovišta pored kršćanskih svetih mjesta ili srednjovjekovnih nekropola; b) dovišta na mjestima važnim za historiju muslimana u Bosni i Hercegovini; c) dovišta pored prirodno-geografskih fenomena: pećina, izvora i vrhova planina. Na području općine Travnik susreću se svi spomenuti tipovi dovišta. U ovom radu prisjetit ćemo se starog mašeta u Dubu, koji su podjednako poštovali katolici i muslimani ovoga kraja, a koji se svrstava u prvu kategoriju dovišta. Iz druge kategorije dovišta muslimani Travnika i okoline posebno poštuju turbeta u Docu i Turbetu, Ilhamijino turbe u Travniku te šehidski nišan pored srednjovjekovnog Toričana. Poslije agresije na Bosnu i Hercegovinu svake godine

na Dan šehida, drugog dana Ramazanskog bajrama, muslimani u Travniku okupljaju se na Šehidskom mezarju u centru grada, gdje se prisjećaju herojske žrtve bosanskohercegovačkih šehida i uče molitve dragom Bogu da njihova žrtva ne bude uzaludna. U treću kategoriju dovišta spadaju kišna dovišta pored izvora u Golešu te vlašićkih izvora iznad Duba.

[Nirha Efendić](#)

Zemaljski muzej Bosne i Hercegovine, Sarajevo
efendicnirha@yahoo.com

Prelamanje zbilje pjesnika u nekim usmenim lirskim oblicima i njihov odjek u Andrićevoj prozi

Pitanjem odnosa zbilje pojedinca i zbilje pjesnika u nekim usmeno-književnim lirskim vrstama bavili su se brojni istraživači usmenog lirskog pjesništva, ali ova zanimljiva tema nije ostala tek u radnjama književnohistorijskog i kulturnohistorijskog tipa istraživanja. Prilog razmatranju pitanja ulaska pojedinca u pjesmu u sevdalinci – što je, zapravo, sastavnica odnosa pjesme i zbilje u sevdalinci – dao je u svome djelu i književnik Ivo Andrić, najprije u proznom triptihu Put Alije Đerzeleza, a potom i u romanu Na Drini ćuprija. Na taj je način pojedinac ulazio u dvostruku sferu pamćenja – prvu, upjesmljenu u narodu, a zatim i drugu, koju je dodatno ovjerila mašta i znanje vrhunskog umjetnika. U svome proznom prvijencu Put Alije Đerzeleza, predstavljajući djevojku u koju se zagledao junak njegove proze, Andrić se dotakao pitanja nastanka pjesama o pojedincima koji su se nekim svojstvom izdvojili u sredini u kojoj su živjeli – u ovom primjeru izuzetnom ljepotom – i tako privukli pažnju lokalnih pjesnika. Ovaj rad bavit će se proto i meta zapamćenjima određenih pojedinaca u Andrićevoj prozi. U zadatoj radnji bit će korištene analitičke i interpretativne metode.

Ćazim Hadžimejlić

Akademija likovnih umjetnosti, Sarajevo, Univerzitet u Sarajevu
kazim.hm@gmail.com

Tri značajne ličnosti iz 19. st. za tesavvufsku znanost u Travniku

Travnik ima svoje značajno mjesto u historijskom, kulturološkom, naučnom svjetlu razvoja Bosne i Hercegovine. Svakako, posebno mjesto zauzima doprinos sufijskoj – tesavvufskoj znanosti ne samo za Bosnu i Hercegovinu nego za Balkan, kao i šire prostore Jugoistočne Europe. Slobodno se može reći da je misao potekla iz Travnika i odjeknula te pronašla svoje mjesto u drugim kulturološkim sredinama. Travnička historija, od nastanka pa do danas, odiše mnogim bezvremenskim mislima, idejama, koje do danas žive i iz kojih se uči. U ovom radu spomenut ćemo osobe iz 19. stoljeća, koje su svojim radom, trudom i zalaganjem (a vođeni tesavvufskom znanošću, sufijskom idejom) doprinijeli kako razvoju Travnika, tako i odgajanju Travničana, te su prenijeli Ilhamijinu hrabrost na generacije koje su se odgajale u surovim vremenima raznih sociopolitičkih uticaja. Ovdje ćemo spomenuti trojicu velikana Travnika iz 19. stoljeća, a to su šejh hfz. Husni ef. Numanagić (koji kroz veoma turbulentan historijski period obnaša poziciju muftije i šejha, odgaja mlade i vodi ih svjetlom tesavvufa); šejh Mujaga Hadžijunuzović, šejh kadirijskog tarikata, te Abdullah Varenković, vekil nakšibendijskog tarikata. Zahvaljujući tim značajnim ličnos-tima, Travnik opstaje, gradi i čuva svoju historiju kroz tesavvufsku znanost, te održava bogat duhovni život usprkos nedaćama vremena.

Ajla Hamzakadić

Srednja mješovita škola „Zijah Dizdarević“, Fojnica
ajla_hamzakadic_23@hotmail.com

„Živa baština“ u Bosni i Hercegovini na primjeru Ajvatovice

Ovaj referat će se baviti predstavljanjem nematerijalne kulturne baštine područja Ajvatovice, njenih elemenata te predstavljanjem nematerijalne kulturne baštine Bosne i Hercegovine, one koja je

upisana na Reprezentativnu listu nematerijalne kulturne baštine UNESCO-a i one koja tek treba biti kandidovana za upis na ovu listu. U istraživanju i izradi rada korištene su metoda analize – analizirani su već postojeći podaci u vezi s temom rada, te historijska metoda – pomoću raznih materijala prikazano je ono što se u prošlosti dogodilo. Rad se bavi temama poput: samog pojma i obilježja kulturne baštine, njenom podjelom, zatim s pojmom „živa baština“ te zaštitom i očuvanjem nematerijalne kulturne baštine. Glavni fokus je postavljen na manifestaciji Ajvatovica, njenim specifičnostima i svemu što se dovodi u vezu s njom. Ajvatovica je specifičan islamski običaj, ima autohtoni karakter. Na hodočašće Ajvatovicu dolazilo je i dolazi hiljade ljudi iz raznih krajeva Bosne i Hercegovine i regiona. Nigdje u Bosni i Hercegovini nije se okupljalo toliko posjetilaca zbog dove niti se dova svečanije obavljala kao na Ajvatovici. Razlog što se više od pet stotina godina sastaje na Ajvatovici je Ajvaz-dedina dova i njegov san o kamenu i vodi. Za Ajvatovicu se veže legenda o mističnom događaju iz života Ajvaz-dede koji je u Bosnu i Hercegovinu došao u 15. vijeku. Kako nalažu tradicionalna predanja, Ajvaz-dedo je na prusačkoj stijeni učio dovu četrdeset jutara da se veliki kamen rastavi i da kroz njega proteče voda. Ajvatovica, kao višestoljetna vjerska tradicija Bošnjaka, predstavlja specifično kretanje, hod u prostoru i vremenu. Ona, kao vjersko-kulturna manifestacija, predstavlja nezaobilazan segment „žive tradicije“, tj. društvenog i vjersko-kulturnog bića Bošnjaka 21. stoljeća.

[Harisa Juhic](#)

Mješovita srednja škola Busovača, Busovača

harisa.juhic@gmail.com

Crtice iz prošlosti o teferičima i zabavi

Tradicija i običaji su nešto što krase kulturu naših prostora koju ne bismo smjeli prepustiti zaboravu. Mladi ljudi, prije svega, trebali bi poznavati svoju kulturu i običaje te kroz razne aktivnosti doprinijeti njihovom značaju. Zbog toga je nastala i ova priča koja govori o običajima naših deda i nana, načinu njihove razonode i zabave.

Kroz slike i primjere pokušala sam približiti mladim ljudima šta je to predstavljao teferič, koji je u posebnim danima u godini bio organizovan na različitim mjestima. Također, to je bio jedan od načina da se uspoređi kako su se mladi ljudi zabavljali ranije, a kako se zabavljaju sada. Ovo djelo bi trebalo biti moj doprinos čuvanju naše tradicije, koja, iako ugrožena, još uvijek živi u nama.

[Goran Kovačević](#)

Omladinsko udruženje AXIOM, Istočno Sarajevo
ouaxiom@gmail.com

Narodna nošnja Srba na Vlašiću krajem 20. i početkom 21. vijeka

Narodna nošnja Srba na Vlašiću, kao i svih ostalih hrišćana u Bosni, formirala se pod uticajem otomanske vladavine i propisa još iz perioda 16. vijeka. Ipak, smjenom dviju imperija i dolaskom austrougarske vlasti, ova nošnja se mijenja, posebno pod uticajem Travnika kao glavnog administrativnog, zanatskog i trgovačkog centra, te uticaja drugih etnografskih zona u rubnim oblastima Travničkog sreza.

S tim u vezi, ovaj rad odnosi se na prikaz razvoja i promjena narodne nošnje Srba na prostoru Vlašića krajem 20. i početkom 21. vijeka.

Pažnja se usmjerava na smjenu dvaju tipova narodne nošnje ovog kraja koje se zapažaju u posmatranom vremenskom okviru, a koje su u dosadašnjoj literaturi bile pojmovno određene kao imljanska i travnička narodna nošnja.

Rezultati i zapažanja koji se iznose u radu baziraju se na informacijama iz prethodno objavljenih publikacija te autorova ličnog terenskog istraživanja, koje je trajalo od 2014. do 2019. godine.

Osnovni nalazi rada upućuju na zaključak da se srpska nošnja u starom dinarskom obliku najdulje zadržala u izolovanim dijelovima Vlašića, dok je u pristupačnijim krajevima, s boljom putnom infrastrukturom, primat preuzela srednjobosanska nošnja pod uticajem Travnika kao regionalnog centra.

[Enes Kujundžić](#)

nezavisni istraživač, Sarajevo
enes.kujundzic@gmail.com

**Četvrt stoljeća od prijema BiH u UNESCO:
Aspekti nematerijalne i dokumentarne kulturne baštine**

Bosna i Hercegovina je primljena u članstvo UNESCO-a 2. juna 1993. godine. Od tada je prošlo više od četvrt stoljeća i ta činjenica predstavlja povoljnu mogućnost da se podsjeti na ostvarene rezultate proistekle iz toga članstva i ukaže na propuštene šanse onoga što se nije ostvarilo, a moglo je.

Bosna i Hercegovina je do sada ratificirala znatan broj važećih UNESCO-vih konvencija.

Među ovima su i Konvencija o promociji raznolikosti kulturnih izraza, potpisana 27. 1. 2009. godine, i Konvencija o očuvanju nematerijalne kulturne baštine, koja je ratificirana 23. 2. 2009. godine.

U ovome radu se ukazuje na one elemente bh. nematerijalne i dokumentarne baštine koji su, zahvaljujući svojim vrijednostima, upisani u odgovarajuće UNESCO-ve liste i registre.

[Sanja Ledić](#)

Katolički školski centar „Petar Barbarić“, Travnik
herakovic.sanja@gmail.com

Ikavizam kao dijalektalna odlika govora Travnika

Na dijalektološkoj karti Bosne i Hercegovine, govor Travnika pripada zapadnom ili mlađem ikavskom novoštokavskom dijalektu, a unutar njega centralnobosanskom govornom tipu koji pripada šćakavskoj skupini govora. Važna odlika ovoga govora jest ikavizam, pa ćemo u svakodnevnom govoru starije populacije često čuti oblike: ponit, podilit, svit, did, prislan, itd. Govorom našega grada, tj. govorom sliva Lašve dosad se najdetaljnije bavila dr. Naila Valjevac u svojoj knjizi Govor u slivu Lašve, gdje stoji: „Dugi jat pod silaznim akcentom po pravilu daje i“ u ovom govornom području. (Valjevac 2002: 89). Međutim, veliki utjecaj standardnoga jezika kojem su govornici kroz školovanje i medije izloženi više nego što

je to bio slučaj u prošlosti, učinio je da se ikavizam sve više gubi. Naravno, ne možemo reći niti da je loše što ljudi sve više posežu za standardnim jezikom, ali sada je potrebno ikavizam, ali i druge odlike dijalekta sačuvati od zaborava kao našu nematerijalnu baštinu. To ne možemo prepustiti samo starijoj generaciji koja se njime služi, ali i izumire, nego važnost dijalekta treba osvijestiti u školskim programima, poticanjem književnoga stvaralaštva na dijalektu, analizom govora Travnika na svim jezičnim nivoima, što, nažalost, dosad nije učinjeno, ali i ovakvim susretima koji ulijevaju nadu da se nematerijalna baština travničkoga kraja ipak njeguje i želi sačuvati.

[Slobodan Ličanin](#)

Bosanski kulturni krug, Travnik

Običaji u lovstvu na području Bosne i Hercegovine, s posebnim osvrtom na područje Travnika

U dugoj istoriji lovstva oblikovani su običaji i navike koje čuvamo, oni su sastavni dio kulture i dio tradicije koja se treba poštivati i njegovati. Poštivanje lovačkih tradicija i običaja jedna je od najvažnijih vrlina svakog lovca. U izlaganju će biti riječi o lovačkim običajima na području Bosne i Hercegovine, poput: kumstva – krštenja, uz prateće manifestacije, običaja u vezi s odnosom prema odstrijeljenoj divljači i njoj ukazivanim počastima. Bit će objašnjena simbolika posljednjeg zalogaja, lovčeve grančice, postupci s odstrijeljenom divljači, poput prenošenja, odlaganja, mjerenja i klasifikacije. Naročita pažnja će biti pridana posljednjem pozdravu preminulom lovcu koji mu upućuju članovi njegovog lovačkog društva. Kao poseban dodatak ovom izlaganju bit će predočena i kratka istorija lovstva na području Travnika, od najstarijih poznatih podataka pa do današnjih vremena.

[Zvonko Martić](#)

Samostan – duhovni centar „Karmel sv. Ilije“, Tomislavgrad
zvonkoocd@gmail.com

Religijska praksa kao baština – Kalvarija u Malom Mošunju, u okolici Viteza

U ovome se radu propituje postanak, očuvanje i prenošenje religijske prakse u njezinu primarnom cilju – iskustvu svetoga u odnosu na ostala kulturna dobra. U fokusu rada je religiozno iskustvo ostvareno kroz interakcije institucionalnog i izvaninstitucionalnog, nematerijalnog i materijalnog na svetoj lokaciji, promatrano iz očišta religiozne zajednice koja lokaciju i praksu smatra važnim za svoju religioznost, kulturnu baštinu i identitet. Cilj je rada prikazati koliko je, i je li uopće važno lokalnoj zajednici certificirati živu religijsku praksu.

Studija slučaja je lokacija Kalvarija, u Malom Mošunju, u okolici Viteza, za koju se osobito vežu dvije religijske prakse iz različitih svetih vremena u katoličkoj crkvenoj godini. Jedna je križni put, na Cvitni petak, petak uoči Cvjetne nedjelje, i druga, paljenje svijeća u Badnjoj noći.

Gradnja nove crkve na temeljima porušene starokršćanske i postavljanje postaje križnog puta dovršeno je 1913. godine. Od tada je lokalitet prozvan Kalvarija, dok se ranije zvao Crkvište. Odredište je lokalna zajednica i ranije smatrala svetom lokacijom na kojoj su, najvjerojatnije, obavljali neke izvaninstitucionalne religijske prakse. Do danas nema pisanih izvora o vremenu nastanka paljenja svijeća uz postaje križnog puta i crkve na vrhu Kalvarije. Obje religijske prakse pripadaju živoj religijskoj baštini. Dok je križni put na otvorenom veoma česta religijska praksa kod katolika, paljenje svijeća na Badnju noć uz križni put zabilježena je samo u Malom Mošunju.

[Fatima Maslić](#)

Zavičajni muzej Travnik
maslicfatima@gmail.com

Djelovanje Zavičajnog muzeja Travnik na obradi, spašavanju i oživljavanju elemenata nematerijalne kulturne baštine travničkog kraja

Društvene promjene uzrokovane industrijalizacijom, novim tehnologijama, pojavom televizije, interneta, globalizacijom, ratovima, migracijama, pandemijom, doveli su u modernom dobu do ubrzanog i naglog gubljenja starih praksi, navika i običaja.

Ako smo dvadeseto stoljeće proglasili stoljećem promjena, onda se za dvadeset i prvo stoljeće može reći da je to stoljeće naglih promjena.

Činjenica da pred našim očima nestaju aspekti tradicionalne kulture stare više stotina godina, upozorenje je da nam je ostalo tek malo vremena da pokušamo spasiti, ili barem zabilježiti nešto od onoga što je još uvijek prisutno oko nas. Štiteći te zaostale drevne oblike naše kulturne tradicije, djelujemo ne samo na njihovu spašavanju već i na očuvanju raznolikosti našeg lokalnog, zavičajnog i bosanskohercegovačkog kulturnog identiteta.

Ako pri tome te aspekte naše duhovne baštine uspijemo prilagoditi savremenim zahtjevima, stvorit ćemo mogućnost njihove transformacije u vidu novih interpretacija. Pretvorit ćemo ih u elemente živog naslijeđa koji nastavljaju egzistirati kao dio stare kolektivne prakse prilagođene novim zahtjevima. Pri tome je potrebno pronaći formulu njihove održivosti, najčešće u sferi turizma i u oblasti kreativnih industrija.

Na tragu naprijed rečenog, Zavičajni muzej Travnik već dulje vrijeme aktivno djeluje na promociji nematerijalnog kulturnog naslijeđa, ulažući dodatni napor na revitalizaciji pojedinih, skoro ugašenih oblika kulturne tradicije. Čini to na način da te tradicionalne elemente, u vidu nove muzejske ponude, integrira u turizam, dajući im dodatnu dimenziju koja im obezbjeđuje mogućnost opstanka.

U radu će biti predstavljeni primjeri organiziranja i djelovanja muzejskih radionica narodnog lončarstva i ručne obrade teks-

tila, istraživanje i valorizacija primjera tradicionalne travničke kuće, organiziranje stalnih izložbenih postavki „Život i običaj ljudi u travničkom kraju“ te etnografske izložbe u Kuli na Starom gradu. Bit će predstavljene i aktivnosti na izradi dokumentarnih videozapisa o različitim elementima i manifestacijama nematerijalne kulturne baštine travničkog kraja.

[Ajnija Omanić](#)

Udruženje specijalista javno-zdravstvenih disciplina Federacije Bosne i Hercegovine
ajnijaomanic@yahoo.com

Pušenje nargile, davno izgubljeni običaj ponovo na djelu

Ljudi su odvajkada iznalazili načine komuniciranja između sebe i okruženja. Istorija bilježi komunikacije među plemenima, posvećene miru, „uz lulu mira“. Indijanci su žvakali lišće duhana da bi lakše podnosili dugotrajna putovanja, glad, teške fizičke napore. Suho duhansko lišće posipali su smrvljeno na ranu jer se duhan smatrao svetom biljkom (Herba Santa) i lijekom za bolesti (Herba Panacea). U osmanskome periodu pušači su udisali duhanski dim ili prašinu duhana – burmut. Osim lule i cigare, korištena je specijalna sprava za pušenje duhana jačeg djelovanja, nargila. U periodu dolaska austrougarske uprave u Bosnu i Hercegovinu duhan je bio poznata biljka, uspješno uzgajana u Hercegovini (hercegovački ravnjak, virdžinija, berle). Godine 1880. u Sarajevu je počela izgradnja Fabrike duhana (ulica Hiseta). Iste godine donesen je Zakon o monopolu na proizvodnju i promet duhana. Proizvodnja i potrošnja cigareta se povećavala, prihodi državi rasli.

U današnje vrijeme, ponovo se otvaraju kafane u kojima se puše nargile. Pušenje na nargilu uživaocima djeluje na mozak i stvara ovisnost o duhanu, koju je Svjetska zdravstvena organizacija, prema Međunarodnoj klasifikaciji bolesti i povreda, proglasila socijalnom bolesti. Premda je pušenje nargile na ovim prostorima davno nestalo, nargila se ponovo vratila u upotrebu i postala novi običaj, ovoga puta, nažalost, uvriježen među mladom populacijom.

Nedim Rabić – Amer Maslo

Institut za historiju, Sarajevo, Univerzitet u Sarajevu / Filozofski fakultet Tuzla – Orijentalni institut u Sarajevu, Univerzitet u Sarajevu
nedimrabic@gmail.com – amermaslo9@gmail.com

Travnik u kasnoosmanskome periodu: tradicije i običaji stanovništva zabilježene u putopisnoj literaturi

Za vrijeme osmanske uprave bosanskim područjem, Travnik je spadao među najznačajnije gradove na području današnje Bosne i Hercegovine. U više navrata je upravo u ovom gradu stolovao bosanski namjesnik, a posljednji put sredinom 19. stoljeća. Nakon intervencije Omer-paše Latasa, odlukom visoke Porte, Travnik je dobio status kajmekamluka unutar ejaleta Bosna, a reorganizacija provincijskih vlasti na nivou čitavog Osmanskog Carstva 1865. godine nije imala neki prevelik utjecaj na teritorijalnu organizaciju Travnika. Kako se u to vrijeme Osmansko Carstvo nalazilo u fokusu evropske javnosti, ali i interesa evropskih sila da ojačaju svoje pozicije u rubnim dijelovima Carstva, tako su i vijesti s toga područja bile izuzetno interesantne Evropljanima i njihovim vladama. Značajan vid informiranja predstavljala je i putopisna literatura. Osmanskim Carstvom su putovali brojni zvaničnici, špijuni, pustolovi, znanstvenici, te je određen broj tih putnika po povratku u svoje zemlje svoja zapažanja odlučio podijeliti s javnošću u formi putopisa. Zahvaljujući tim putopisima, posebno onim koji su nastajali od sredine 19. stoljeća do austrougarske okupacije 1878. godine, ostali su sačuvani brojni podaci o svakodnevnom životu u kasnoosmanskoj Bosni. U našem izlaganju cilj je ukazati na koji način su u putopisnoj literaturi o Bosni i Hercegovini, nastaloj od početka tanzimata 1839. godine do okupacije 1878. godine, prikazani tradicija i običaji stanovništva u Bosni, s posebnim akcentom na Travnik, koji je na neke putopisce ostavio jači utisak negoli drugi gradovi te u kojem su pojedini autori proveli značajni dio svoga putovanja.

Tomislav Rajić

IFG „Sloga“, Guča Gora (Travnik)

tomislav.rajic@opcinatravnik.com.ba

Gučanski (gučogorski) Vrabac

U „Vrapcu“ su, u stihu osmercu, opjevana događanja tijekom godine u Gučoj Gori. Tom prigodom se bilježi, u prvom redu, ono što je predmet ogova-ranja i što se donekle zamjeri onome tko je nešto učinio. Također, bilježi se i ono što je pozitivno za samu sredinu.

„Vrabac“ uglavnom ismijava ono što je neprihvatljivo za Guču Goru, a hvali ono što je dobro.

Zabilježi se i ono što nije ni jedno ni drugo, ali je sam događaj šaljiv ili nepredvidiv. Samo je bitno da ono što je navedeno u „Vrapcu“ i istinito.

“Vrabac“ se pjevao – čitao točno u ponoć na „Silvestrovo“, sa 31. 12. stare na 1. 1. nove godine. To je tradicija nekih 70-tak godina, a počela je održavanjem novogodišnjih priredbi u Domu kulture koji je izgrađen početkom pedesetih godina 20. stoljeća. Svaki „Vrabac“ ima isti uvodni i završni dio. Tajnost autora ili više njih se podrazumijeva.

Alen Salkić

Veterinarska stanica „Dr. Salkić“, Travnik

dr.salkic@gmail.com

Travnik – grad autohtonih pasmina Bosne i Hercegovine

Cilj ovog rada je da se naučnoj i široj javnosti ukaže na nacionalno blago koje je nastalo i još uvijek postoji na području općine Travnik, a kojem, zbog nebrige vlasti, prijete izumiranje. Nacionalna baština ovog kraja su, između ostalog:

- vlašićki ovčar – tornjak Univerzitet u Sarajevu (bosanskohercegovački-hrvatski pastirski pas – tornjak) međunarodno priznata rasa pasa nastala u travničkom kraju;
- dubska ovca – pramenka nazvana po jednom od najvećih sela u Srednjobosanskom kantonu – selu Dub;
- travnički kratkokljuni golub – međunarodno priznata rasa stvorena u Travniku;

- travnički (vlašićki) sir – polutvrđi sir od ovčijeg mlijeka;
- travnički ćevapčić koji se radi od triju vrsta mesa i dr.

Jedan od načina da se sačuvaju ove znamenitosti je osnivanje resursnog centra koji će omogućiti razvoj seoskog turizma. Centar će omogućiti očuvanje autohtonih pasmina i proizvoda u izvornom obliku, kao i drugih tradicijskih vrijednosti iz svakodnevnog života travničkog kraja. Druga bitna pretpostavka je osnivanje genske baze podataka. Primjerci živih životinja nabrojanih autohtonih pasmina dio su biodiverziteta travničkog kraja. Treći korak je tradicijsko obilježavanje važnih datuma za stočare i preoblikovanje u sajmove. Sve sajamske aktivnosti se trebaju odvijati u resursnom centru i u gradu putem raznovrsnog programa, što je, u biti, šansa za bogatiju turističku ponudu grada Travnika.

Nacionalna baština travničkog kraja ima kapacitet da bude komparativna prednost, a ne opterećenje, što može imati mnoge koristi za stanovništvo.

[Mevlida Serdarević](#)

NVO Asocijacija za interkulturene aktivnosti i spašavanje naslijeđa / AIASN, Sarajevo

serdarevicmevlida@yahoo.com

Crtice o nekim porodičnim predanjima u vezi s Travnikom

Rad obrađuje priče i legende pojedinih porodica koje su na određeni način bile povezane s Travnikom. To su Bašagići, iz Nevesinja, čiji je predak Imšir-paša bio na službi u Travniku i odatle je nastalo prezime Imširpašić; Gavrankapetanovići, iz Počitelja, koji baštine legendu o dva brata, od kojih je jedna bio crn i nazvan Gavran, a drugi se zvao Korkut, od kojih potiču Korkuti iz Travnika; Hadžizukići, iz Konjica, koji su Ehli Bejt, a jedan od braće je otišao u Travnik; Defterdarevići i posljednji kajmekam iz Trebinja, čija se unuka udala u rod Tefterdarija, iz Sarajeva, koji prenose legendu o tome da su potomci čuvenog travničkog vezira; priče i legende porodice Džero, iz Travnika, čiji je posljednji muški član umro, bez potomaka, koncem prošlog stoljeća. Kazivanja su upoređivana s pisanim izvorima u granicama objektivnih mogućnosti.

[Enes Škrگو](#)

Zavičajni muzej Travnik

zavicajni.muzej@bih.net.ba

Tradicionalna vještina izrade ribarskih mušica u Travniku

Iako o tome ne postoje zabilježeni podaci, tradicionalna vještina pravljenja ribarskih mušica zasigurno se upražnjavala u Bosni i Hercegovini dulji vremenski period, možda i nekoliko stoljeća unazad.

Za specifičnu tehniku sportskog ribolova nazvanu mušičarenje, s međunarodno poznatim izrazom fly fishing, na udici se izrađuju imitacije insekata, kojima se u vodama tekućicama love, uglavnom, salmonidne vrste riba.

U stručnoj i naučnoj literaturi izgleda da nema objavljenih istraživanja o ovoj vještini kao vidu nematerijalne kulturne baštine, dostupni su samo članci u specijaliziranim magazinima i internet stranicama koji temu tretiraju samo iz perspektive sportskog ribolovca, bez sagledavanja kulturološkog konteksta.

U ovome radu govorit će se o prvim zapisanim opisima mušica bosanskih majstora koje je 1898. godine načinio engleski ribolovac Georg Edward MacKenzie Skues, načinima prenošenja vještine koja se, uglavnom, odvijala unutar porodičnog kruga mušičara, koji su drugim ribolovcima vrlo rijetko i krajnje nerado otkrivali svoja znanja i iskustva, o nomenklaturi mušica koja ima internacionalnu i lokalnu dimenziju, o specifičnoj „cehovskoj“ terminologiji, poznavanju entomologije, „čitanju vode“, o različitim tehnikama, priboru i materijalima koji se koriste za motanje ribarskih mušica, o određenim stilovima i „školama“ izrade ove vrste ribolovačkih mamaca u Travniku, spomenut će se nekadašnji i sadašnji travnički majstori mušičarenja te navesti neki primjeri ovog vida nematerijalne baštine u Bosanskoj Krajini i Hercegovini.

[Amila Smajović](#)

Udruženje likovnih umjetnika primijenjenih umjetnosti Bosne i Hercegovine

amilasmajovic92@gmail.com

Geometrijski motivi na bosanskim ćilimima iz kolekcije Zavičajnog muzeja u Travniku

Zavičajni muzej u Travniku posjeduje zanimljivu kolekciju bosanskih ćilima. Većina ćilima je nastala tehnikom klečanja, uglavnom kućne izrade. Motivi i kompozicija motiva skoro na svim ćilimima su izvedeni u geometrijskom stilu. Od motiva najzastupljeniji su motivi zvijezde u različitim formama. Na ćilimima se pojavljuju i drugi geometrijski motivi: poput mašnice, češlja, cikcak linije, meandra i dr. Većina motiva se pojavljuju na keramičkom posuđu u doba Neolita u butmirskoj kulturi. Okolica Travnika je bila poznata po neolitskom nalazištu butmirske kulture u Brajkovićima. Jednostavni geometrijski motivi i jednostavne kompozicije su osnovna karakteristika obaju stilova. Izdvajanjem pojedinačnih motiva imamo cilj pojasniti kontinuitet u razvoju geometrijskih motiva i geometrijskog stila kao osnovnog likovnog izraza na bosanskim ćilimima. Motivi na bosanskim ćilimima iz kolekcije Zavičajnog muzeja u Travniku su primjer ovih procesa.

[Fra Velimir Valjan](#)

Katolički bogoslovni fakultet, Sveučilište u Zagrebu

velimir.valjan@gmail.com

Zdravstvena djelatnost bosanskih franjevaca - s posebnim osvrtom na Gučogorske ljekaruše -

U šestom poglavlju Pravila franjevaca piše: „ako koji od braće oboli, ostala ga braća moraju posluživati kako bi željela da se njih poslužuje.“ To je ujedno i bilo nadahnuće franjevcima da ne zane-mare brigu za bolesne u svijetu, bez obzira na vjeru i nacionalnost. Bilo je to potrebno posebice u vremenima kad su se državne vlasti slabo posvećivale toj plemenitoj zadaći.

Franjevačke liječnike dijelimo na pučke i školovane.

Školovanim liječnicima nazivamo one franjevce koji su na medicinskim fakultetima stjecali doktorske titule medicine. Pučkim liječnicima nazivamo one franjevce koji su liječili ljekovitim travama ili kojim drugim sredstvima koja su se u praksi pokazala uspješnima. I jedni i drugi su pisali recepte u posebne knjige zvane ljekaruše. Gučogorske ljekaruše nalaze se u arhivu samostana. Riječ je o trima zasebnim bilježnicama, a arhivar ih je titulirao: ljekaruša 1, 2 i 3. One ne čine harmoničan sklad niti su djelo istog autora, nego je svaka od njih zasebna cjelina. Pisane su hrvatskim jezikom (u rijetkim slučajevima latinskim).

Franjevci su u načelu bili protiv praznovjernih postupaka u liječenju, kao što je izdavanja zapisa. Zapisi su molitve za pomoć u nekoj određenoj potrebi, ali ima i zapisa za svaku nevolju. Nalazimo ih kod Židova, kod muslimana, kod katolika i pravoslavnih.

OSNOVNO O ORGANIZATORIMA

JU ZAVIČAJNI MUZEJ TRAVNIK ustanova je koja je već desetljećima glavni nosilac kulturnog i naučnog života u Travniku i očuvanja svih oblika kulturno-historijske baštine, tradicija i vještina iz prošlosti, kako uže jezgre grada Travnika, tako i njegova šireg područja, uključujući veliki dio uz toka rijeke Lašve i njenih pritoka, te obronke planina Vlašić i Vilenica. Muzej je formiran marta 1950. godine, a u sadašnjoj zgradi je od 1972. godine. Pored prirodoslovne, arheološke, numizmatičke, antropološke, etnografske, historijske i književne zbirke Ive Andrića, te fototeke i naučne biblioteke, u sastavu Muzeja u vidu dependansa djeluju Memorijalni muzej Rodna kuća Ive Andrića, kao i revitalizirana srednjovjekovna tvrđava Stari grad, u čijoj kuli su postavljene etnološka i dokumentarna kulturno-historijska izložba. Zavičajni muzej Travnik jedina je muzejska institucija na području travničke općine, kao i jedini muzej općeg tipa na prostoru Srednjobosanskog kantona. U svojim aktivnostima već dugo vremena Muzej posvećuje nematerijalnoj kulturnoj baštini. Najbolji svjedok tome su edukativne radionice tkanja i narodnog lončarstva koje se nalaze u turističkoj ponudi na Starom gradu, naročito tokom ljetne sezone. Uspostavljene su i stalne izložbene postavke koje obrađuju spomenutu oblast, organizirane su mnogobrojne promocije i prezentacije i snimljen je video materijal o različitim aspektima nematerijalne baštine travničkog kraja.

UG BOSANSKI KULTURNI KRUG novo je udruženje, osnovano septembra 2020. godine, iza čijeg članstva stoji dugogodišnja aktivnost u provođenju kulturnih manifestacija u Travniku, a koje je na ovaj način pronašlo novi način aktivizma u svojoj sredini, nesputano bilo kakvim ideološkim ili interesnim grupacijama. Udruženje je počelo sa izdavanjem svoga časopisa Novi Divan, koji baštini dugu tradiciju časopisa Divan, osnovanog još u ratnim godinama. Osim toga, udruženje je izdalo nekoliko knjiga, organiziralo izložbe, promocije knjiga i filmova, predavanja i drugih oblika aktivnosti. Osim kulturnih dešavanja, udruženje ima i svoju ekološku sekciju koja pokušava brinuti i o očuvanju naše okoline i prirodnih ljepota Travnika i Vlašića.

Organizatori:

Zavičajni muzej Travnik
(Mehmed-paše Kukavice 1, 72270 Travnik)
<https://muzejtravnik.ba>

Bosanski kulturni krug
(Žitarnica bb, 72270 Travnik)
bosanskikulturnikrug@gmail.com

Urednik:
doc. dr. Dženan Dautović

Lektura:
Amra Čampara-Lolić

Korektura:
Fatima Maslić, Enes Škrgo

DTP:
Almir Halilović

Štampa:
Štampa Bugojno

Tiraž:
50 primjeraka

naucna_konferencija@muzejtravnik.ba

Travnik, mart 2022.

Realizirano uz podršku

MINISTARSTVO OBRAZOVANJA
NAUKE, KULTURE, SPORTA I MLADIH
SREDNJOBOSANSKOG
KANTONA

LJUBINKA ATANASIJEVIĆ
ZAMJENICA PREDSJEDATELJA
SKUPŠTINE SBK
MUHAREM GRABUS
ZAMJENIK PREDSJEDATELJA
SKUPŠTINE SBK